

Zpráva o šetření ve věci provádění důkladných osobních prohlídek ve věznici

Dne 23. 4. 2019 se na mě obrátil pan A., nar. xxx, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Rýnovice (dále také „stěžovatel“). Jmenovaný si stěžoval na provádění, resp. nadužívání, důkladných osobních prohlídek, které jsou u odsouzených pracujících u zaměstnavatele B. prováděny denně.

A. Shrnutí závěrů

Věznice Rýnovice pochybila prováděním denních automatických důkladných osobních prohlídek u odsouzených při návratu z pracoviště.

B. Skutková zjištění

V dané věci stěžovatel podal ve věznici stížnost, která byla vyhodnocena jako nedůvodná.¹

Na uvedeném pracovišti se zpracovává civilní oblečení a k provádění důkladných osobních prohlídek bylo přistoupeno po zjištění úbytku hmotnosti zpracovávaného materiálu v roce 2018 a 2019 a po provedení prohlídek oddílů věznice, kde došlo k velkému množství nálezů civilního oblečení. Prováděním důkladných osobních prohlídek u odsouzených z uvedeného pracoviště se dle věznice výrazným způsobem snížil úbytek zpracovávaného materiálu.²

Na pracovišti B. se bavlněné textilie řezají na požadovanou velikost. Nalezenými textiliemi byly trika, mikiny, tepláky, spodky, kraťasy či prostěradla. Důkladné osobní prohlídky se provádějí od 25. 2. 2019. Žádný časový horizont k ukončení provádění důkladných osobních prohlídek nebyl na uvedeném pracovišti stanoven.³ Ze stížnostní dokumentace zcela jasně nevyplývá skutečnost, že tyto prohlídky jsou prováděny denně automaticky při odchodu odsouzených z pracoviště. Uvedené však tvrdil stěžovatel ve stížnosti adresované věznici a věznice nerozporuje tuto skutečnost ve vyřízení stížnosti.

C. Právní hodnocení

Věznice Rýnovice pochybila prováděním denních automatických důkladných osobních prohlídek u odsouzených při návratu z pracoviště.

Ochrana lidské důstojnosti je coby základní lidské právo obecně zakotvena v Listině základních práv a svobod.⁴ Meze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou základních práv a svobod upraveny pouze zákonem. Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.⁵

Odsouzený je povinen podrobit se osobní a další prohlídce v zájmu zajišťování vnitřního pořádku ve věznici a vyloučení toho, aby u sebe měl věc, kterou by narušoval účel výkonu

1 Vyřízení stížnosti ze dne 15. 4. 2019, čj. VS-77975-3/ČJ-2019-801210-STV.

2 Uvedené skutečnosti jsou podloženy šetřením oddělení prevence a stížností, což dokládá i statistika nalezeného zboží na uvedeném pracovišti v roce 2018 a na počátku roku 2019 či úřední záznam z provedení generální prohlídky Věznice Rýnovice ze dne 26. 3. 2019.

3 Viz vyjádření vedoucího oddělení výkonu trestu k žádosti o stanovisko ze dne 3. 4. 2019.

4 Viz zejména čl. 7 odst. 2 a čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod; ve Sbírce zákonů vyhlášena jako usnesení č. 2/1993 Sb.

5 Viz článek 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

trestu.⁶ Vězeňský personál musí respektovat důstojnost prohlížených osob.⁷ Prohlížené osoby nesmějí být v průběhu prohlídek ponižovány.⁸

Důkladná osobní prohlídka se provádí tehdy, existuje-li důvodné podezření založené na individuálním zhodnocení rizik, že vězněná osoba má u sebe nebezpečné předměty nebo nepovolené věci.⁹ Důkladnou osobní prohlídku lze provést jen tehdy, nelze-li jejího účelu dosáhnout jiným opatřením (např. použitím vhodných technických prostředků či provedením preventivní osobní prohlídky).¹⁰ Za splnění těchto podmínek se důkladná osobní prohlídka provede zejména při příchodu nebo příjezdu vězněné osoby z pracoviště mimo věznici nebo pracoviště uvnitř věznice.¹¹

Důkladná osobní prohlídka se provádí vždy tak, aby byla zachována lidská důstojnost prohlížené vězněné osoby a aby zásah do jejích práv a svobod nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného důkladnou osobní prohlídkou. Vězněná osoba se při důkladné osobní prohlídce svlékne do spodního prádla. Provede se prohlídka těla včetně ústní dutiny, podpaží a chodidel. Po dobu nezbytně nutnou se následně provede prohlídka spodního prádla a oblasti genitálií poté, co se vězněná osoba svlékne donaha. Kontrola konečníku se provede za využití dostupných detekčních prostředků, případně vykonáním dřepů.¹²

Ke způsobu provádění důkladných osobních prohlídek existuje četná judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále také „ESLP“). ESLP vychází ve svých rozhodnutích obecně z toho, že osobní prohlídky jsou nezbytné k zajištění bezpečnosti ve věznici, nicméně musejí být prováděny přiměřeným způsobem.¹³ Relevantní pro posouzení daného případu přitom je zejména rozsudek ESLP ve věci Frérot proti Francii, ze dne 12. 1. 2007, stížnost č. 70204/01. V daném případě byl odsouzený v jedné z francouzských věznic (mimo standardní průběh prohlídky) nucen se rozkročit, předklonit a kašlat za účelem prohlídky. Soud konstatoval, že obecně není ani tento způsob osobní prohlídky v rozporu s čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (zákaz mučení a jiného nelidského či ponižujícího zacházení),¹⁴ ale k danému postupu může být přikročeno pouze tehdy, pokud je to absolutně nezbytné ve světle mimořádných okolností a jsou dány závažné důvody pro podezření, že odsouzený ukrývá nepovolenou věc v dané části těla.

Bývalý veřejný ochránce práv JUDr. Pavel Varvařovský konstatoval, že obecně představují osobní prohlídky zásah do lidské důstojnosti vězněných osob; v prostředí výkonu trestu

6 Viz § 28 odst. 2 písm. a) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

7 Viz článek 54.3 Evropských vězeňských pravidel. [Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům].

8 Viz čl. 54.4 Evropských vězeňských pravidel.

9 Ustanovení § 89 odst. 1 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 23/2014, o vězeňské a justiční strážci.

10 Ustanovení § 89 odst. 2 citovaného nařízení.

11 Ustanovení § 89 odst. 3 písm. g) citovaného nařízení.

12 Ustanovení § 89a odst. 2 a 5 citovaného nařízení.

13 Srov. např. rozsudek ESLP ve věci Valašinas proti Litvě, ze dne 24. 7. 2001, stížnost č. 44558/98, rozsudek ESLP ve věci Iwanczuk proti Polsku, ze dne 15. 11. 2001, stížnost č. 25196/94, rozsudek ESLP ve věci Van der Ven proti Nizozemsku, ze dne 4. 2. 2003, stížnost č. 50901/99, rozsudek senátu ESLP ve věci El Shennawy proti Francii, ze dne 20. 1. 2011, stížnost č. 51246/08.

14 Ve Sbírce zákonů vyhlášeno pod č. 209/1992 Sb.

odnětí svobody však lze tento zásah považovat za legitimní, avšak pouze tehdy, pokud jsou prohlídky prováděny přiměřeně a takovým způsobem, aby byla maximálně šetřena lidská důstojnost. Za přiměřené přitom nelze podle dřívějšího konstatování ochránce považovat, pokud pravidelnou součástí důkladné osobní prohlídky odsouzených je dřepování či prohlídka intimních částí těla, aniž existuje reálné podezření odůvodňující tento postup.¹⁵

V dané věci lze považovat provádění osobních prohlídek odsouzených za odůvodněné (zjištění krádeže zpracovávaného materiálu). Nelze však již souhlasit s tím, že odsouzení by měli být podrobováni automaticky každý den po příchodu z pracoviště důkladným osobním prohlídkám, v rámci nichž musejí být nazí, nadzvedávat přirození či dřepovat. Pokud se jedná v dané záležitosti o krádeže běžných svršků oblečení a jiných textilních výrobků, lze těžko předpokládat, že někdo z odsouzených by si mohl schovat pod penis či do řitního otvoru triko, čepici nebo prostěradlo, aniž to bylo na první pohled zjevné.

Domnívám, že provádění důkladných osobních prohlídek není přiměřené, neboť stejného účelu (zamezení krádežím zpracovávaného zboží) lze dosáhnout mírnějšími prostředky (např. preventivními osobními prohlídkami¹⁶ či použitím jiných vhodných technických prostředků, a to např. i pouze namátkově). Pokud by i přes tato mírnější opatření docházelo ke ztrátám zpracovávaného materiálu, nelze již následně nic namítat proti provádění důkladných osobních prohlídek, avšak stále v rozsahu, který je nezbytný. Věznice musí použít mírnější prostředky, pokud mohou být plně účelné.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám řediteli Věznice Rýnovice a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv¹⁷ žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Brno 29. května 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

15 Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 6. prosince 2011, sp. zn. 645/2011/VOP/MS; dostupné z <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2320>.

16 Dle § 90 citovaného nařízení.

17 Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.